

N:o 59.

Ank. till Riksd. kansli den 13 april 1896, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser angående förlust af medborgerligt förtroende.

Uti tvenne särskilda, inom Andra Kammaren väckta motioner, n:o 84 af herr *Åkerblom* och n:o 128 af herr *D. Bergström*, i syftet af hvilkens motion 14 af Andra Kammarens ledamöter instämt, hemställes om ändring af nu gällande bestämmelser rörande förlust af medborgerligt förtroende.

Så föreslår herr *Åkerblom* en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t måtte låta utarbета och förelägga Riksdagen förslag till sådan ändring i strafflagens bestämmelser om förlust af medborgerligt förtroende, att genom nämnda bestämmelser må lemnas åt domstolen att afgöra, huruvida dylikt strafftillägg vid förbrytelser af vissa slag och särskildt då någon för *första* gången ådömes straff, hvarmed nu sådant tillägg är förbundet, må ådömas förbrytaren eller icke.

Och herr *Bergström* hemställer, att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att regeringen ville taga i öfvervägande, dels i hvad mån de af lagen stadgade fall, i hvilka förlust af medborgerligt förtroende skall eller kan ådömas, kunna inskränkas, dels i hvad mån hithörande stadganden böra ersättas genom stadganden, att den, som gjort sig skyldig till visst brott, icke må vidare eller under viss tid nyttjas i allmänna värf eller godkännas såsom vittne, samt derefter till Riksdagen göra den framställning, hvar till utredningen gifver anledning.

Herr *Åkerbloms* till stöd för förstnämnda förslag afgifna framställning är af följande lydelse.

»Det är väl numera allmänt erkänt, att det straff, som lagen ålägger den, som begått brott, icke får betraktas såsom vedergällning eller hämd, vare sig den förfördelades eller hans släktingars eller samhällets. Detta straffs syftemål måste nu vara att rätta, att förbättra den brottslige: straffet skall betaga honom lusten att begå brott eller, om det visar sig nödvändigt, beröfva honom förmågan att förbryta sig mot samhällets lagar eller dess medlemmars rätt.

Då der i lagen ännu finnes en straffbestämmelse, som kallas *förlust af medborgerligt förtroende* — liktydig med att den sålunda straffade saknar »god fräjd», som ju ock är ett vilkor för drifvande af en stor del borgerliga näringar — torde denna straffart komma under den senare kategorien. Densamma har väl bibehållits därför, att man anser, att samhället skall på detta sätt skydda sig och sina medlemmar, i det man, någon tid efter det en brottslig utstått ett ådömdt straff, skulle så kunna öfvertyga sig derom, att han bättrat sig och att man icke vidare kan befara ett upprepande af förbrytelsen eller nya lagbrott.

Det kan emellertid starkt ifrågasättas, om icke detta försigtighetsmått, denna åtgärd för att vinna ledning till bedömande af den straffades sinnesbeskaffenhet och uppsåt ofta må anses för honom innebära just ett betänkligt hinder, om han vill beträda bättre vägar och återförvärfva sig en ställning såsom laglydig och nyttig medborgare.

Domare i en del stadssamhällen, polismän, vederbörande vid fängvården, prester och fattigvårdsföreståndare och välvilliga människor, som förenat sig för att taga vård om frigifna fångar och skaffa dem arbete till ärligt uppehälle, torde kunna lemna tillräckliga upplysningar härom, hvilka icke kunna jäfvas, men som dock med sin påtagliga öfvertygelsekraft ännu icke kunnat komma oss att taga några verk samma steg för att åtminstone sådana ändringar i hithörande lagbestämmelser åvägabragts, som ligga närmast till hands och hvilkas lämplighet från alla håll bekräftas.

Med eller mot lagstiftarens mening har detta — endast med de undantag, som förekomma i kap. 5 §§ 2 och 3 strafflagen — vid en mängd förbrytelser, särskildt då påföljden är straffarbete, *ovilkorliga* strafftillägg fått den betydelse i det allmänna medvetandet, att det i hög grad motverkar den straffades upprättelse. Den vanärans stämpel, som lagen lagt på honom äfven för en relativt ringa förbrytelse, beröfvar honom en stor del af de utsigter till försörjning, som annars skulle stå honom öppna. Man kan icke undgå att finna det bevisa mycket ringa följdriktighet, då

i straffanstalterna fångarne bruka få lära sig ett handverk, men deras frihet att öfva detta efter deras frigifvande är i högsta grad begränsad. Många af dessa yrken kan fången icke sedan ensam utöfva med utsigt till afsättning af tillverkningen; men medhjelpare och lärlingar får en vanfräjdad icke ha. Då nästan allt handverk för att blifva lönande nu allt mera måste drivas i något slags större skala, blir det så mycket svårare för en ensam man att härda ut i täflan med andra. Att vinna anställning i andra yrkesidkares tjänst är för den vanfräjdade alltid förbundet med de största svårigheter, och blir hans arbete dervid oftast alltför uselt lönadt, just därför att han är vanfräjdad. Därför söka sig ock frigifna straff-fångar ofta in på de arbetsanstalter, som för deras skull blifvit inrättade, men här stå de ju på sätt och vis utanför frestelserna och kunna icke genom *fr*i verksamhet visa, att de förtjena att återfå medborgerligt förtroende. För alla stå för öfrigt sådana arbetstillfällen visst icke till buds.

I fråga om uppenbart oförbätterliga, samhällsfarliga brottslingar betyder ju vanära eller vanfräjd alls ingenting. Det är därför här icke heller fråga om sådana. Vissa brott äro också af den beskaffenhet och innebära ett sådant förakt för allt hvad samhället och dess medlemmar måste anse heligt och okränkbart, att de måste förbindas med förlust af medborgerligt förtroende. Ett sådant är exempelvis mened. Det kan ock starkt sättas i fråga, om vid *itererade* förbrytelser något undantag bör göras från regeln, att de åtföljas af vanfräjd, då de komma under de brottkategorier, som i strafflagen nu äro förbundna med denna påföljd.

Det är märkligt, att man tidigt nog i vårt land, i fråga om borttagande af denna lagbestämmelses skadliga verkan, ville träda in på reformernas väg och ändå icke ännu kommit anmärkningsvärdt framåt. Redan den gamla lagberedningen ville 1844 slå in på denna bana och införa en mera human lagstiftning än den, som, snart sagdt, i tid och otid innebär tvånget för en domare att tillämpa allmänna bestämmelser om »förlust af medborgerligt förtroende». Det är väl gifvet, att, om detta straff borttoges, det i kanske många fall måste ersättas med något annat. Den gamla lagberedningen föreslog också, att man i stället skulle införa en ny, mindre omfattande bestämmelse om att den, som gjort sig skyldig till vanärande brott, icke skulle kunna i allmänna värf brukas. Den tyska strafflagen — den modernaste och kanske med största omvårdnad utarbetade kriminalkodex, som finnes — kunde i så fall tjena till ledning. »Verlust der bürgerlichen Ehrenrechte» hindrar ingen från att drifva hvilken som helst näring, utom möjligen sakförarskap och dylikt, under det densamma ju utestänger från all offentlig tjänst, civil och militär, liksom från

alla offentliga uppdrag. Redan i början af detta århundrade framhöllos ock allvarliga invändningar mot den franska *Code pénal*, särskildt i Holland, med anledning af dess bestämmelser, att vissa straff skulle medföra ovilkorlig infami och ett generelt förverkande af icke blott politiska, utan äfven *civila* rättigheter.

Lagberedningens motivering gick också ut derpå, att icke lagen kunde beröfva medborgare medborgerligt förtroende, en anmärkning, som väl hufvudsakligen afsåg straffets benämning. Beredningens förslag uteslöt emellertid dylik allmän straffbestämmelse, hvilken ansågs motsvara den utdömda brännmärkningen och domen till »årans förlust»; men deremot fordrade lagberedningen uttryckligen, att lagstiftningen skulle utmärka de fall, då »den dömde måste anses ovilkorligen gjort sig ovärdig att nyttjas i allmänna värf», emedan det vore lagstiftningens rätt och pligt att bestämma vilkoren för sådana värfs utöfning. Jag antecknar detta här för att erinra om huru uppfattningen var på den tiden.

År 1860, då förslaget till ny strafflag föredrogs inför Konungen, ansåg sig emellertid dåvarande justitieministern icke kunna utesluta vanfräjdspåföljden ur det lagförslag, som då skulle föreläggas Rikets Ständer. Och år 1890 hade dåvarande justitieminister samma betänkligheter, emedan vilkoret angående god fräjd qvarstode i en hel mängd författningar.

Då sistnämnda år vissa delar af strafflagen skulle ändras, framhöll emellertid chefen för fångvården i Första Kammaren med stöd af sina och andras erfarenheter och med åberopande af humanare lagstiftning i utlandet, att vanfräjdssystemet här i landet borde revideras och förändras. Lagutskottets ordförande, herr Axel Bergström, framhöll dervid, att, om så skulle ske, de nu ifrågasatta, såsom synnerligen nyttiga ansedda förändringarna i strafflagen vid *den* riksdagen icke skulle hinna genomföras; och då afstod generaldirektören Wieselgren från detta sitt yrkande. Det var dock temligen uppenbart, att icke några andra grundsakliga skäl kunde angifvas deremot, att ju icke ändå en reform af lagstiftningen i här antydda rigtning borde vara en framtidsuppgift. I högsta domstolen hade ju också herrar justitieråden Skarin och Glimstedt anför, att förlust af medborgerligt förtroende borde ovilkorligen ådömas endast för vissa gröfre brott, men att det beträffande öfriga förbrytelser skulle bero på domarens pröfning, huruvida förlust af medborgerligt förtroende borde ådömas, hvilket icke borde hindra, att brott af somliga slag, om förlust af medborgerligt förtroende *icke* ådömdes, ändå kunde beläggas med den påföljd, att den dömde under viss tid eller för alltid förklarades icke kunna bekläda offentliga embeten eller erhålla allmänna förtroendeuppdrag eller godkännas såsom vittne.

Emellertid ledde nu dessa upplysningar och påminnelser icke till något annat, än att förslag framkommo i syfte, att den, som vore dömd förlustig medborgerligt förtroende, icke skulle efter utståndet kroppsstraff möta så stora svårigheter att finna sin utkomst. Anteckningar om dylik förlust skulle kantänka uteslutas ur arbetsbetygen; och man ville äfven göra sådana ändringar i näringsförfattningarna, att frigifna fångar icke skulle af vanfräjd hindras att arbeta yrkesmessigt för sitt uppehälle. Dessa planer stötte emellertid på starkt motstånd från ett par inflytelserika håll; och derefter hafva de åtminstone skenbarligen blifvit uppgifna, likasom icke heller sedan dess frågan blifvit återväckt vid riksdagen, ehuru så många lagkloke och bemärkte män då förutsade, att densamma *snart* åter borde komma upp på dagordningen.

Ehuru vid gröfre brott, vid förbrytelser af vissa särskildt kvalificerade slag och vid återfall icke någon förändring af här ifrågasättande straffbestämmelser numera kanske bör ifrågasättas, men å andra sidan en mildring af desammas erkänt betänkliga inverkan nu lika litet som förut torde kunna byggas på någon förändring i näringsförfattningarna, må väl icke alla bemödanden att här få tidsenliga och nödiga modifikationer till stånd dermed uppgifvas. Jag erinrar mig lagkomiténs förklaring för ungefär tio år sedan, att det är »brottets egenskap med hänsigt i synnerhet till ondskan i gerningsmannens vilja och lågheten i bevekelsegrunden», som bör utgöra motivet för både allmänhetens och det allmännas — samhällets och dess organs — uppfattning af gerningsmannens ställning i afseende på det medborgerliga förtroende, som kan egnas eller frantagas en samhällsmedlem; och jag tror, att denna förklaring hänvisar oförtydligt *dertill*, att här bör åt domaren lemnas en vidsträcktare befogenhet, än den som nu tillkommer honom, att tillämpa bestämmelsen om förlust af medborgerligt förtroende. Enligt framstående domares utsago är det t. ex. så ofta, som första resan stöld, till och med i förbindelse med inbrott och andra straffskärpande omständigheter, eller förfalskning icke haft något slags rot i inneboende ondskan eller elaka bevekelsegrunder; och det måste då kännas mer än vanligt hårdt för en lagskipare att dervid ådöma minst ett års vanfräjd. Dylika förbrytelser frammanas ju så ofta af skriande nöd och kunna stundom rent af skyllas på oförstånd. Att under sådana förhållanden låta denna påföljd kvarstå såsom, snart sagdt, oafvisligt förbunden med domen till straffarbete synes åtminstone föga förenligt med hvad man nu för tiden begär af en upplyst lagstiftning.

Man har anmärkt, att genom latitudsystemet och den nu i domarens hand lagda, temligen vidsträcktä magten att inom vissa gränser för samma brott ålägga större eller mindre straff redan, i synnerhet då, mest på

landet, yngre och oerfarne domare ofta tillförordnas, torde ställa för stora anspråk på dessas urskilning, människokännedom och juridiska sans. Om han nu också skulle afgöra, när det eller det straffet skulle åtföljas af vanära eller icke, så blefve dermed på honom lagdt allt för mycket, invänder man. Härtill vill jag svara, att det ju i detta fall kanske icke behöfde bero så mycket på domaren som på domstolen. För våra lagstiftare torde icke den tanken vara alldeles främmande, att något större befogenhet bör tilläggas nämnden, så att denna mer än hittills kunde ersätta en juryinstitution i hvad denna till äfventyrs kan framvisa såsom önskningsmål för oss. Jag kan för öfrigt icke underlåta att här påpeka, att strafflagens kap. 5 § 3 *redan* har den bestämmelsen, att domstolen skall pröfva, om den, som, då han ännu icke fyllt aderton år, gjort sig skyldig till straff, hvarmed annars förlust af medborgerligt förtroende är förbunden, må ådömas denna straffpåföljd. Har man i detta fall kunnat hysa förtroende till domstolens erfarenhet och skarpsinne, så bör man också i denna hänsigt hysa tilltro till densamma, då det är fråga om att döma till vanfräjd brottslingar, som gått öfver denna ålders gräns. Hos mången medelålders, nödstäld familjefader, hos mången till eländets yttersta gräns bragt åldring kan måhända icke samma lättsinne tjena som ursäkt; men andra långt viktigare betänkligheter borde här hindra samhället att i sin lagstiftning skära alla öfver en kam. Och det bör vara lika lätt att bedöma, om en sådan förbrytare, då han synes första gången inför domstolsskranket, är en farlig och oförbätterlig skurk, som det kan vara för rätten att nu afgöra detta i fråga om sjutton-åringar, som, Gud bättre, allt för ofta kunna vara betydligt mera »in-piskade».

Det tör måhända anmärkas, att på dagordningen för närvarande lär stå en fråga, som också får tilläggas en viss betydelse med hänsigt till syftet att sätta vår lagskipning i tillfälle att bättre än hittills motsvara en mognande allmän menings fordringar. Jag syftar på förslaget att införa »vilkorliga straffdomar», som skulle verkställas först vid återfall. Jag tror emellertid icke, att en sådan nyhets införande skulle göra de förändringar i strafflagsbestämmelserna öfverflödiga, hvilka jag här afsett. Allra minst kunna de göra det, om med hänseende till vanfräjd såsom ovilkorlig påföljd endast en viss åldersgräns — såsom strafflagens nu gällande stadganden skulle kunna förebuda — skall vara afgörande. Jag anser ock, att en lagförändring i bestämmelsen om vanfräjd såsom vissa brotts påföljd under alla händelser bör vara ett önskningsmål, som icke längre får förbises.»

Herr *Bergström* har äfven motiverat sin hemställan med en vidlyftig framställning, hvars hufvuddrag utskottet, under hänvisande i öfrigt till motionen och dervid fogade bilaga, tillåter sig att härmed återgifva.

Motionären anför till en början, hurusom vid den revision af strafflagen, som företogs för sex år sedan, det från flera håll framhölls såsom en särdeles behjertansvärd angelägenhet, att man borde söka ur lagstiftningen undanrödja de hinder, som stälde sig i vägen för den brottsliges återgång till en bättre vandel efter utståndet frihetsstraff, och att det vore hufvudsakligen trenne olika sätt, hvarpå man sökte vinna en mer eller mindre fullständig lösning af det uppställda problemet.

Dels ifrågasattes, att stadgandena om förlust af medborgerligt förtroende skulle ur strafflagen alldeles uteslutas, eller att åtminstone användningen af denna straffpåföljd skulle genom ändrade strafflagsbestämmelser betydligt inskränkas. Dels påyrkades en begränsning af de fall, i hvilka anteckning om fräjd finge göras i prestbetyg. Dels ifrågasattes att ur den allmänna näringslagstiftningen och möjligen äfven andra författningar borttaga stadgandet om god fräjd såsom vilkor för utöfvande af näring eller yrke.

Derefter återgifver motionären det af justitierådet Skarin vid behandlingen i högsta domstolen den 18 december 1889 af nya lagberedningens förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen afgifna yttrande, hvilket gick i riktning af frågans lösning på här ofvan först omnämnda sätt. Motionären fortsätter derpå:

»Inom högsta domstolen vann denna mening understöd af ytterligare en ledamot, justitierådet Glimstedt, men inom regeringen såväl som sedermera inom Riksdagen lyckades den af justitierådet Skarin häfdade uppfattningen ej vinna gehör. Lagutskottet hänvisade till de uttalanden, som i denna del gjorts af så väl nya lagberedningen som chefen för justitiedepartementet, samt hemställde endast om en ytterligare inskränkning af ifrågavarande straffpåföljds tillämpning vid tjufnadsbrott, hvilken ytterligare inskränkning emellertid ej vann Riksdagens bifall.»

Efter att hafva refererat nya lagberedningens yttrande beträffande förslaget om ändrade bestämmelser om fräjdanteckningar i prestbetyg, omnämner motionären, hurusom äfven denna tilltänkta utväg till lösning af ifrågavarande problem af såväl regering som Riksdag blef förkastad.

Sedermera lemnar motionären en redogörelse för det sätt, hvarpå 1890 års Riksdag sökte lösa förevarande fråga, i det att densamma aflät en skrifvelse till Kongl. Maj:t i det syfte, som den tredje här ofvan angifna lösningen innehåller. Denna skrifvelse blef emellertid utan påföljd, då Kongl. Maj:t, efter att hafva infordrat utlåtande i ämnet från kom-

merskollegium — hvilket utlåtande såsom bilaga åtföljer motionen — vid ärendets anmälan den 3 februari 1893 fann Riksdagens framställning icke föranleda till vidare åtgärd.

Slutligen anför motionären: »Det sätt att lösa ifrågasvarande problem för lagstiftningen, som ifrågasattes af 1890 års Riksdag, har således af regeringen befunnits alldeles olämpligt. Kommerskollegium har i sitt utlåtande af den 29 mars 1892, hvilket såsom bilaga bifogas denna motion, anfört sådana för regeringen talande skäl för bibehållande af näringslagstiftningens bestämmelser om god fräjd såsom vilkor för idkande af yrke eller näring, att någon framställning från regeringens sida i den af Riksdagen angifna riktningen icke är att förvänta.

Den väg till en lösning af ifrågasvarande spörsmål, som man velat finna i en ändring af stadgandena i afseende å fräjdbetyg, hvilka af presterskapet meddelas, torde äfven få anses vara stängd. Den enhälliga förkastelsedom, som högsta domstolen i detta fall uttalat, regeringens lika enhälliga uttalande i samma riktning och slutligen Riksdagens förut omtalade afslag å herr H. Anderssons i Nöbbeleforskrifvelseförslag i ämnet gifva åtminstone ringa utsigt att på denna väg komma det föresatta målet närmare.

Af de tre lösningar, som för sex år sedan ifrågasattes, återstår sålunda endast en, hvilken visserligen, äfven den, blifvit af regering och Riksdag förkastad, men detta dock efter en vida mindre ingående pröfning, än fallet varit med afseende å de båda andra. Då denna lösning, för hvars användande justitierådet Skarins förut anförda yttrande i högsta domstolen lemnar en utförlig och synnerligt god motivering, år 1890 förkastades af Riksdagen, skedde detta hufvudsakligen på yttre grunder. Det gälde att få igenom den reviderade strafflagen med dess obestridda förbättringar i många punkter, och hellre än att äfventyra dess fall, lemnade man å sido den principiella frågan, huruvida straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende borde helt och hållet eller åtminstone i betydligare mån ur strafflagen uteslutas. Inom Riksdagen ansåg man sig så mycket hellre kunna göra detta, som man — för öfrigt på chefens för justitiedepartementet egen, i Andra Kammarens debatt den 23 april 1890 gifna anvisning — stod färdig att besluta sig för att söka undanröjda hindren för den straffade brottslingens återgång till samhället genom partiella reformer på de lagstiftningsområden, som beröras af straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende.

Då emellertid detta försök misslyckats, torde tiden vara inne att underkasta sjelfva principfrågan en förnyad och mera sorgfällig pröfning. Härför talar, förutom i högsta domstolen afgifna yttranden, Riksdagens

egen behandling af detta ämne vid 1890 års riksdag. Genom kamrarnes debatter under pröfningen af det framlagda strafflagsförslaget går ett tydligt och allmänt erkännande, att icke allt är som det borde vara i ifrågavarande afseende. Man erkänner, att lagstiftningen, långt ifrån att hafva gjort allt hvad den borde och kunde göra för att åt samhället rädsla och bevara den förbättrade brottslingen efter utståndet frihetsstraff, i vissa fall rent af upprest hinder härför. I fråga härom må särskildt hänvisas till chefens för fängvårdsstyrelsen utmärkta och på en ingående sakkännedom grundade anförande till Första Kammarens protokoll den 23 april 1890. (Första Kammarens protokoll 1890, II: 25: 11—21.)

Att något ytterligare här bör göras, derom torde sålunda de fleste vara ense. Frågan är endast, huru långt man kan och bör gå. Innan denna fråga kan afgöras, behöfves utan tvifvel en utredning ur flerehanda synpunkter, hvars verkställande torde böra blifva regeringens omsorg.»

Utskottet, som i sammanhang behandlat båda de förenämnda motionerna, får härmed öfver desamma afgifva gemensamt utlåtande.

Herr Bergströms motion är af väsentligt större omfattning än den af herr Åkerblom afgifna. Under det att den senare uteslutande åsyftar en sådan lagändring, att det åt domstolen skall öfverlemnas att afgöra, huruvida straffpåföljden medborgerligt förtroendes förlust bör i de speciella fallen ådömas eller ej, hvarvid af motionären särskildt framhålles önskvärdheten af en dylik fri pröfningsrätt, då det gäller en person, som första gången begått brott, innebär herr Bergströms förslag flera alternativa lösningar af de, enligt hans åsigt, med nuvarande rättstillstånd förenade svårigheter och missförhållanden. Sålunda kan uti sistnämnda förslag anses ligga: 1:o) yrkande om totalt uteslutande ur strafflagen af berörda påföljd; 2:o) yrkande om begränsning, utan att straffpåföljden i fråga ur lagen uteslutes, af de fall, då medborgerligt förtroendes förlust skall eller kan ådömas, i hvilket yrkande kan anses innefattadt äfven herr Åkerbloms ofvannämnda förslag; och 3:o) yrkande om ifrågavarande straffpåföljds totala eller delvisa utbytande mot påföljden af obehörighet att nyttjas i allmänna värf eller godkännas såsom vittne.

Hvad då först beträffar förslaget om upphäfvande af påföljden medborgerligt förtroendes förlust, torde det vara till fyllest att åberopa, hvad nya lagberedningen i sitt den 30 december 1887 afgifna förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen härutinnan anförde —

ett yttrande, hvori jemväl 1890 års lagutskott, som till behandling förehade förslag till omfattande revision af strafflagen, instämde.

»Ej sällan har man påyrkat», så lyder nya lagberedningens omnämnda yttrande, »att den i strafflagen för vissa brott stadgade påföljden förlust af medborgerligt förtroende måtte helt och hållet borttagas, och till stöd för detta yrkande dels hänvisat till den åsigt, som i allmänhet inom den nyare rättsutvecklingen gjort sig gällande om förkastligheten af straff, hvilka gå på äran, dels åberopat, att denna påföljd i tillämpningen visat sig ytterst förderlig, i ty att den för frigifna brottslingar försvårar återgången till en loflig och nyttig verksamhet och sålunda motverkar bestraffningens syfte. I förra afseendet må emellertid erinras, att påföljden förlust af medborgerligt förtroende ingalunda är jemförlig med de gamla ärestraffen. Dess syfte är ej att tillfoga brottslingen något lidande genom att utsätta honom för andra människors afsky och förakt, utan endast att förebygga, att den, som blifvit dömd för nesligt brott, må framdeles eller, der påföljden ådömes för viss tid, förr, än någon tid förflutit efter det han lemnat straffanstalten, inträda i sådan verksamhet inom samhället, hvars betroende åt en person ansetts böra förutsätta, att denne gjort sig förtjent af allmän tillit — något, hvarom sjelfva benämningen förlust af medborgerligt förtroende, riktigt förstådd, innehåller en antydning. Svårigen kan ock lagstiftaren helt och hållet uppgifva grundsatsen att utesluta gröfre brottslingar från viss offentlig verksamhet äfven utöfver den tid, som frihetsstraffet omfattar. Men vid sådant förhållande är det uppenbarligen i praktiskt afseende synnerligen lämpligt att på ett ställe, och det just i strafflagen, sammanföra bestämmelserna rörande de brott, hvilka anses böra medföra denna påföljd, så att särskilda lagar och författningar sedan utan vidare kunna hänvisa härtill, och detta så mycket mera, som härigenom jemväl vinnes den fördel, att man kan låta tidslängden för ifrågavarande påföljd, der den ej anses böra åläggas för alltid, bestämmas af domaren med hänsyn till de vid hvarje särskildt fall föreliggande omständigheter.

Hvad den senare anmärkningen angår, så träffar i sjelfva verket ej heller denna strafflagens bestämmelser i ämnet. Att den, som begått nesligt brott, skulle, för att ej beröfvas sin utkomst, bibehållas vid embete, tjänst eller annan allmän befattning, som han kan innehafva, lär ej på allvar af någon sättas i fråga, och huru vida bland de »rättigheter och förmåner, för hvilkas tillgodonjutande god fräjd erfordras, till äfventyrs finnas sådana, vid hvilka, till underlåtande af straffade personers bemödanden att ärligt förvärfva sitt uppehälle, detta

förbehåll borde försvinna, är en fråga, som det ej tillkommer strafflagstiftningen att besvara.»

Hvad af nya lagberedningen sålunda anförts, ådagalägger, enligt utskottets förmenande, till fullo olämpligheten af att helt och hållet upphäfva bestämmelserna angående förlust af medborgerligt förtroende.

I fråga om begränsning af de fall, då dylik påföljd skall eller kan ådömas, är utskottet af den mening, att ej heller en dylik, förändring är af behovet påkallad eller af lämplighet betingad. Ty vare sig den ifrågasatta begränsningen skall gå i den riktning att ännu mera inskränka antalet af de brott, som skola eller kunna medföra berörda påföljd, eller förslaget åsyftar att modifiera stadgandet, att ett brott, som *kan* medföra förlust af medborgerligt förtroende, med nödvändighet *skall* göra detta, derest detsamma i det konkreta fallet belägges med straffarbete, finnas enligt utskottets tanke afsevärda skäl mot en sådan förändring af gällande stadganden. Dels gifver nemligen en granskning af de i strafflagen stadgade fall, då ett brott *skall* beläggas med straffpåföljden medborgerligt förtroendes förlust, vid handen, att detta eger rum allenast vid synnerligen grofva brott, dels är för de fall, att medborgerligt förtroendes förlust *kan*, men ej *skall* följa å ett visst brott, inträdande af den faktiska påföljden bundet vid en högre straffart inom straffskalan, en omständighet, som å sin sida tjenar att ådagalägga, att påföljden i fråga inträder allenast vid gröfre former af nyssnämnda brott.

Likaså vill utskottet fästa uppmärksamheten derå, att en strafflatitud, hvori äfven andra ringare straff än straffarbete ingå, medgifver för domstolen en, efter hvad erfarenheten bestyrker, ofta anlitaad möjlighet att, genom ådömande af en ringare straffart, undvika brottets beläggande med straffpåföljden medborgerligt förtroendes förlust.

Att åter medgifva åt domstolen fri pröfningsrätt, huruvida medborgerligt förtroendes förlust skall i det konkreta fallet ådömas eller ej, kan utskottet ej heller tillstyrka. Beträffande de gröfre brotten lär nemligen sådant ej lämpligen kunna medgifvas, och beträffande de öfriga brott, hvilka *kunna* medföra förlust af medborgerligt förtroende, särskildt stöld och bedrägeri, torde en sådan pröfningsrätt ej vara behöflig, då ifrågavarande straffpåföljd i dylika fall endast ådömes, derest brottet i fråga anses vara af så grof beskaffenhet, att det ej kan försonas med fängelse, utan belägges med straffarbete.

Hvad slutligen angår förslaget att utbyta, fullständigt eller delvis, stadgandena om medborgerligt förtroendes förlust mot bestämmelser, att den för visst brott dömda skall vara obehörig att användas i all-

männa värf och att brukas såsom vittne, tillåter sig utskottet hänvisa dertill, att frågan om upphäfvande af god fräjd såsom vilkor för drifvande af näring — hvilket väl får anses såsom den viktigaste innebörden af nyssnämnda förslag — på sätt motionären herr Bergström erinrat, helt nyligen varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, dervid Kongl. Maj:t efter infortrade utlåtanden fann Riksdagens i ämnet gjorda framställning ej föranleda till vidare åtgärd.

Med stöd af hvad sålunda anförts, föranlåtes utskottet hemställa,

1:o att herr Åkerbloms motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

2:o att herr Bergströms föreliggande motion icke heller må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 13 april 1896.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservation

af herrar *von Krusenstjerna* och *Rudebeck*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, i hvad mån, särskildt hvad angår tjufnadsbrotten, användandet af straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende må kunna ytterligare begränsas, samt derefter till Riksdagen göra den framställning, hvartill utredningen kan gifva anledning.

Herr *Göransson* har begärt få här antecknadt, att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.